

**BAROK DÖNEM KLAVYELİ ÇALGI ESERLERİNİN
GÜNÜMÜZ TEKNİKLERİ İLE PİYANO ÜZERİNDE İCRASI
ÜZERİNE BİR DERLEME**

**A Complation on The Works of The Baroque Period Keyboard
Instruments Performance Techniques on The Piano**

DOI NO: 10.36442/AMADER.20191055040

Beril ÖZYAZICI¹

Özet

Bu çalışma, ülkemizde pek sık rastlanılmayan klavikord, virginal, spinet ve klavsen gibi barok çalgıların hem tanıtımına hem de teknik özelliklerine yönelik bilgiler içermektedir. Barok Dönem'in gözde çalgısı olan klavsen için yazılmış eserler halen çalınmakta olsa da, günümüz piyanosunda sadece çalış tekniği bakımından klavsen ile benzerlik göstermektedir. Bu sebeple hazırlanan çalışma içerisinde teknik bağlamda klavsen ve dönemindeki benzerlerinin yapılarına, dönem içerisinde kullanımlarına ve eserlerinin günümüzde nasıl ve ne şekilde yöntemler kullanılarak çalınabileceklerine dair bulgulara açıklık getirilmek istenmiştir.

İlk olarak çalgıların tanıtımına yönelik görseller ile desteklenen açıklamalara yer verilmiş, bu görsellerdeki çalgıların özellikleri detaylı olarak açıklanmıştır. Virginal, spinet ve klavikord gibi klavsen ve piyanonun öncüleri olduğu bilinen çalgıların açıklamaları ile başlayan çalışma, sonrasında kilise orgu ve klavsenin tanıtımını içermektedir.

Açıklamaların ardından bu çalgıların eserlerine ve tekniklerine değinilmiş, günümüzde piyano ile icra edilen eserlere yönelik bir takım çözüm önerilerinden bahsedilmiştir. Elde edilen bulgular ise bir tablo oluşturulup çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Barok Dönem, Klavsen, Klavyeli Çalgılar, Teknikler.

Abstract

This study includes information about both the technical features and the introduction of baroque instruments such as clavicord, virginal, spinet and harpsichord, which are not common in Turkey. Although the works written for the harpsichord, which is the favorite instrument of the Baroque Period, are still being played, they are similar to the harpsichord in today's piano. For this reason, it was aimed to clarify the structure of the harpsichord and its similarities in the technical context, their usage in the period and how and how their works can be played by using today's methods.

¹Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Anasanat Dalı, berilozyazici@gmail.com

Firstly, the visuals for the promotion of the instruments are supported with explanations and the characteristics of the instruments in these visuals are explained in detail. Beginning with the explanations of instruments known to be pioneers of harpsichord and piano such as virgin, spinet and clavichord, the study includes the introduction of church organ and harpsichord.

After the explanations, the works and techniques of these instruments were mentioned and some solutions were suggested for the works performed with piano. The findings obtained were added to the end of the study.

Keywords: *Baroque Period, Harpsichord, Keyboard Instrument, Techniques.*

GİRİŞ

Rönesans'ın son döneminde çalgılar da, çalgılar için yazılan müziğin tekniği de gelişme içerisindeydi. Thomas Weelkes, Morley'nin izinden yürüyerek canlı bir armoni yapısı oluşturdu ve şarkıladığı şiirin konusunu müziğinde resmetti. Morley ve Weelkes İtalyan “fa-la” nakaratını İngiliz madrigaline uyarlamışlardı. Sokak satıcılarının bağırması bile bu madrigallere renk katmıştır. Orlando Gibbons, klavyeli çalgılar ve konsortlar için yazdığı parçalar kadar madrigal ve motetleriyle de ünlenmiştir (İlyasoğlu, 1999: 22).

Rönesans'ta çalgıların teknik ve mühendislik açısından gelişim göstermeleri, Barok Dönem'in müziğine ajilite (hız) ve yeni armoniler (kadanslar, kontrpuan içerisindeki gelişimler, süslemeler) katmıştır. Bestecilerin klavyeli çalgılara olan ilgileri, çok sesli yapılarından kaynaklanmaktaydı. Bu nedenle klavyeli çalgılarda çok fazla çeşitlilik ve gelişim görülmeye başlanmıştır. Virginal, spinet, ve klavsen gibi mızrap sistemine sahip çalgılar ve piyanonun atası olan klavikord, bu dönemde oldukça fazla kullanılmaktaydı. Spinet ve Virginal, boyutsal açıdan, klavsen ve klavikorda göre çok daha küçüktü. Bu çalgıların ses renklerine benzemekle birlikte sadece tuşe açısından aralarında boyut farklılıkları vardı (Boult, 1939: 74).

Klavyeli çalgılar, Barok Dönem'de “telli klavyeliler” olarak adlandırılmaktaydı. Mekanizmaları, çok fazla parça içermemekle birlikte genel olarak bir telin çekilmesi üzerine kuruluydu ve bu mekanizmanın hareketi sesin çıkmasını sağlamaktaydı. Tel, bir vida yardımı ile tuşe mekanizmasına bağlanırdı. Bu mekanizma, ağaç gövde üzerine sırası ile yerleştirilir ve “telli klavyeli” çalgının ana tuşe sistemini oluştururdu. Tellerin yapısı oldukça esnek olduğundan,

kurulan mekanizmaya teli çekecek olan mızrap oldukça dikkatli bir şekilde yerleştirilirdi. Böylece çalgının tel yönünden zarar görmemesi sağlanırdı (Cooper, 1958: 178).

Yukarıda bahsedilen bilgiler doğrultusunda, bahsedilen çalgıların türleri çalışmanın devamında detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Anlatılan çalgılardaki yapısal farklılıklar da kaynaklar doğrultusunda incelenmiş, dönemlerindeki özelliklerden bahsedilmiştir.

Virginal, Spinnet ve Klavikord

Rönesans Barok Dönemi'nde özellikle bu iki özel tipte çalgı, çoğunlukla yapıları ve boyutları dolayısı ile evlerde bulunmaktaydı. Ses renklerindeki yapısal zayıflık ve çalma kapasiteleri tarafından o dönemde dahil besteciler tarafından çok tercih edilmese de genellikle ilk öğrenim ve üretiminin diğer çalgılara oranla daha kolay olması sebebi ile çokça bulunmaktaydı. Sesi psalterion denen antik dönem çalgısına oldukça yakın olan ve tatlı bir tınıya sahip olan bu çalgının günümüzde neredeyse eserlerini bulmak imkansız hale gelmiştir. Elbette oktav yapısı dikkate alındığında piyano veya kendi döneminin gözde çalgısı olan klavsenin bazı eserlerinin çalınabilmesi mümkündür. Ses frekans değerleri bakımından oldukça net olan bu çalgının bir diğer özelliği de günümüzdeki akort frekansları gibi oranlı bir frekansa sahip olmasıdır. Elbette dönemi düşünüldüğünde tüm sesler daha pes yapılarda akortlanmaktaydı fakat çalgının renkleri bakımından tınısal yapısı oldukça dikkate değer bir frekans bütünlüğüne sahipti (Cooper, 1958: 178).

12. yüzyılda Asya'dan gelme iki çalgı, timpanon ve psalterion, klavsen ailesinin ve piyanonun kökenini oluşturmaktadır. Psalterion, tellerin çekilmesi yoluyla, mızrapla çalınan bir çalgıdır. Günümüz çalgılarından olan kanun, bu çalgının gelişmiş bir şeklidir. Timpanon, teller gerili tahta kutudur ve bu tellere tahta tokmaklarla vurularak ses üretilir. Tük müziğindeki santur'un atasıdır. Çalgıların telleri sayısında tuşlar eklenerek klavye mekanizması oluşturulmuş, böylece timpanon klavikord'a, psalterion da spinet'e dönüşmüştür. Klavsen, virginal, spinet, klavikord gibi klavyeli çalgılar, bazı yörelerde birbiriyle karıştırılmıştır. Klavikord, titreşime dayanan, parmakla tuş üstündeki dokunuşun duyarlılığına göre ses üreten bir çalgıdır. Bu nedenle iyi ailelerin genç kızları, zamanında

klavikorddaki titreşim yeteneklerine, dokunuşlarının hassasiyetine göre değerlendirilmekteydi (İlyasoğlu, 1999: 22).

“Genelde kanat şeklinde, klavyeye eğik bir açıyla yerleştirilmiş tek bir dizi tel ile, klavsenin küçük bir şekli olan çalgıya spinet adı verilmiştir. Kanat şeklindeki yapısı ile spinetin 16. yüzyılda İtalya'da ortaya çıkmış olduğu düşünülmektedir; daha sonra Fransa ve İngiltere'de tanınmıştır. Spinetler, daha büyük ve daha pahalı klavsenlerin yerine geçmiş, 17. ve 18. yüzyılların sonlarında, özellikle İngiltere'de çok sayıda yapılmıştır. Gövdeleri genellikle çok işlemeli ve süslüdür. Spinet ismi Latince “Virgo” (diken) türetilir, bu isim zamanında ipleri tıkayan minik tüyler veya deri eklenti dolayısı ile verilmiştir. Modern kullanımda “spinet” genellikle kısa bir dikey piyano biçiminde ifade edilir (Tikkanen, 2006: 72).”

Resim 1. Spinet Örneği



“Virginal, en yaşlı üye olabileceği düşünülen klavyeli çalgı ailesinin bir üyesidir. Adını Latin “Virgo” (çubuk) kelimesinden alır, krikolara veya anahtarların uçlarına dayanan ve toplama mekanizmasını tutan tahta millere dayanır. Klavsen ve spinet'in aksine, çalgının tek dizi telleri klavyeye neredeyse paralel bir şekilde gider. Çalgı, klavyesiyle dikdörtgen şeklindeki kasanın ön tarafına veya diğer tarafına yerleştirilen, ipin toplama noktasındaki değişiklik nedeniyle farklı ton renkleri elde edilir. Genellikle çokgen şekilli İtalyan virginaleri, klavyenin merkezi olarak yerleştirilmesindeki dikdörtgen Flaman ve İngiliz virginalerinden farklı olarak karakteristik yumuşak bir ton ürettiyordu. Küçük

olanlar daha yüksek bir perdede çalınır ve bazen büyük virginalin tuşlarının üzerine monte edilirdi, böylece bir çalıcı her ikisini de kontrol edebilme olanağı yakalardı. Virginaller, 16. ve 17. yüzyıllarda İngiltere’de oldukça popülerdiler. 17. yüzyıldan kalma Fitzwilliam “Virginal Book”, İngiliz repertuarının özelliklerini taşıyan parçalar içermektedir. Virginaler sıklıkla resimler, iç kaplamalar ve oymalar ile süslenmiştir” (Clutten, 2005: 6).

Resim 2. Virginal Örneği



Bu iki çalgı (spinet ve virginal) genel bir anlamda, psalterion ve benzeri telli çalgılardan geliştirilerek, mobilya eklentisi ile ve mekanik bir düzen üzerinde üretilmişti. Özellikleri bakımından çok fazla tuş sesi ve çekme-itme gürültüleri yüzünden Barok Dönem orkestralarında kullanılmamak ile birlikte sadece günümüz kayıtlarına dayanarak anonim şarkılar ve parçaların çalındığı söylenebilir. Özellikle yapı bakımından virjinyal, epinete oranla daha modern bir ses yapısına sahiptir. Çalgının en büyük sorunu akort edilmesinin ardından doğrudan frekansların yapım mekaniğine göre düşmesidir. Bu düşme sonucunda herhangi bir çalgıya eşlik etmesi esnasında oldukça disonans tımlayabileceğinden dolayı, besteciler bu çalgı için sadece solo eser vermeyi tercih etmişlerdir. Kapsberger gibi Rönesans Çağı Barok Dönem bestecileri, bu çalgı için bazı eserler yazmışlardır (Cooper: 1958: 178).

“Genel bağlamda, bu iki çalgının hemen ardından geliştirilen klavikord, bu çalgılardan farklı olarak daha keskin bir sese ve daha

akortlanabilir bir mekaniğe sahipti. Hatta klavikord mekaniği günümüz piyanolarında geliştirilerek kullanılmış ve piyanonun icadında da öncü bir güç olmuştur. Klavikord, boyutları bakımından değişkenlik gösteren fakat çoğunlukla virjinyal gibi kolay taşınabilir halde üretilen bir çalgıydı. Klavye ses genişliği bakımından oldukça dar olan klavikord, döneminde bazı besteciler tarafından tercih edilmiş, aynı zamanda klavsen için yazılan eserlerin çoğunu da seslendirmek için zaman içinde kullanılmıştır (Schott, 2004: 595).”

Açıklanan çalgıların Barok Dönem’de oldukça ön planda olduğu kaynaklar doğrultusunda anlaşılmaktadır. Bu çalgılar, günümüzde çok fazla kullanılmamakla birlikte eğitim veren kurumların çalgı arşivlerinde de çok fazla bulunmamakta, fakat yazılmış olan eserleri piyanoda icra edilmektedir. Ses renklerine örnek teşkil etmesi düşünülerek, bir sosyal paylaşım sitesinden alınan örnek kayıtlar çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Resim 3. Klavikord Örneği



Yukarıdaki şemada klavikordun günümüz piyano mekaniğine bir miktar yakın olduğunu üzerindeki yapılandırmadan anlaşılmaktadır. Elbette günümüz piyano mekaniği yapısal bakımdan bir mühendislik harikası olmak ile birlikte, dikey ve yatay olarak iki farklı yapıya sahiptir. Konsol piyanolarda dikey hatlı, konser piyanolarında ise yatay hatlıdır.

Günümüzde oldukça eski halleri ile bulunan klavikord, ses renkleri bakımından bazı zamanlar bozuk tınılara sahip olsa da akort sistemi bakımından diğer anlatılan çalgılara göre daha rahat bir sisteme sahiptir. Aynı zamanda ses rengi bir elektronik çalgı gibi çıkmak ile birlikte pedal sistemine sahip değildir. Ses genişliği genellikle 4 oktav olmak ile birlikte, virjinyal ve epinet ile bu bakımdan benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda klavikord klavyeli çalgıların ilk örneklerinden biri olarak daha sonrasında gelen bir çok aynı aileden çalgıya önderlik etmiştir. Bas sesleri Theorba gibi, ince sesleri ise kendisinden yüzyıllar sonra ortaya çıkan synthsizer ile benzerlik göstermektedir. Kaynakça bölümünde klavikord sesi örneği için bir paylaşım sitesinden örnek verilmiştir. Aynı zamanda verilen tanıtım videosundan yola çıkılarak, Klasik Dönem’de de W.A.Mozart gibi besteciler tarafından kullanıldığı anlaşılmıştır (Boult, 1939: 74).

Org ve Klavsen

“Barok Dönem’de özellikle çokça tercih edilen org ve klavsen, hem ses genişlikleri hem de yapıları bakımında döneminin iki gözde çalgısı durumundaydı. Özellikle kiliselerde gösterişli orglar özel günlerde, ayinler de kilise konserlerinde halkın ilgisini çekmekteydi. Taşınabilirliği söz konusu bile olamayacak olan bu çalgı türü, günümüzde halen en büyük çalgı sınıfındadır. Özellikle Almanya’da kalite bakımından çok iyi seviyelerde orglar kullanılmakta ve org virtüözleri bu enstrümana eserleri ile can vermekteydi. Boyutları konusunda ise, kilisenin mihrabının neredeyse tamamını kaplayan ve hatta katedral boyunca tüp mekanikleri ile sıcak hava boruları bulunan bu canavar, döneminin en büyük org ustası J.S.Bach tarafından eser yönünde doruk noktasına taşınmıştı. Kendisine özgü kontrpuan ve armoni tekniğini dini yönü ile birleştiren dahi besteci, günümüzde dahil olmak üzere unutulmaz eserleri bu çalgı için yazmıştır. En ünlü eserlerinden birisi “Toccata & Fugue in d minor” olarak neredeyse herkesin hafızasına kazınmıştır (Cooper: 1958: 179).”

Resim 4. İki Farklı Org Örneği



Org yapısı bakımından günümüzde de halen en güçlü çalgı olma özelliğini göstermektedir. Özellikle bazı orgların 30.000 ve daha fazla tüpü bulunmakta, çıkardığı ses ile Tanrı'ya ulaşma amacı güdülerek inşa edilmiştir. Barok Dönem orglarının genel özelliklerinden birisi de çalgının süslemeleridir. Etrafında sayısız heykel, renk ve doku kullanımı ile başlı başına bir sanat eserine dönüştürülen bu çalgı, genellikle 3 klavyeli ve 2 oktav ayak klavyesine sahiptir. Ayaklar ile çalınan kısımda oldukça kalın ve en güçlü sesler bulunmaktadır (Boult, 1939: 75).

Cooper'ın kaynağından yola çıkarak, orgun her klavyeden ayrı ses renklerini çıkarma özelliğine sahip olmasından, bestecilerin gözde çalgılarından biri olduğu söylenilebilir. Aşağıda basit bir tablo ile org mekaniğinin ne şekilde işlendiği görülmektedir.

Resim 5. Org'un İç Mekanizması



“Orglar tüplere bağlı sayısız valf, ventil ve sıcak hava boruları bulunmaktadır. Aynı zamanda eski dönem orgları buhar gücü ile çalıştığından dolayı valf ve piston mekaniği bu çalgının nüans yapmasına da olanak sağlamaktaydı. Bu sebep ile sürekli gelişim göstermesi de kaçınılmaz olan org, kendi ses renklerine klavye altında veya üstünde bulunan tuşlar ile sahipti. Orta klavye genellikle normal sesler, üst klavye tiz ve keskinler, alt klavye orta-baslar ve en sonda da ayak klavyesi en güçlü kalın sesleri barındırmaktadır. Üst düzey virtüözler, Bach’ın eserlerini seslendirmek için uzun süreli çalışma yapmakta ve odak seviyelerini en üstte tutmaktadırlar. Bunun sebebi Bach’ın eserlerinde hem eller hem de aynı anda ayaklar kontrpuantal hareketler yapmaktadır. Böylece neredeyse çalıcının her uzvu ayrı bir ses için bir noktaya yetişmek zorunda kalmaktadır. Kaynakça kısmında org için bir ses kaydı örneği verilmiştir” (Cooper: 1958: 179).

Schott’a (2002) göre; org kadar ünlü diğer bir çalgıda klavsendir. Özellikle ses rengi ve akort sistemi bakımından birçok besteci tarafından Barok Dönem ve Klasik Dönem başlarında oldukça tercih edilen bu çalgının her ülkeye göre çeşitli mobilya, desen ve tasarımları mevcuttu. Alman klavsenleri, küt hatlı ve 3 klavyeli, Fransız klavsenleri uç kısımları daha yatay, İtalyan klavsenleri ise daha keskin ve küçük bir yapıya sahipti. Hepsinin ortak özelliği ise tampere sistemine göre dönemlerinde akort edilebilmesi ve nüans kapasitelerinin olmamasıydı. Özellikle tampere sistemindeki akort

kolaylığı sebebi ile, birçok besteci eserlerinin çoğunu o dönemde klavsen için bestelemişlerdi. Aynı zamanda bu çalgı taşınabilir ve estetik görüntüsü ile aynı zamanda ses renk uyumu sayesinde orkestra eserlerinde de yine besteciler tarafından oldukça sık kullanılmıştır. En çok solo klavsen eseri Alman besteciler tarafından müzik literatürüne katılmış, aynı zamanda kendinden önceki çalgılara göre daha geniş ses aralığına sahip olması dolayısı ile eşlik çalgılarının başında gelmiştir.

Resim 6. Çift Klavyeli Klavsen Örneği

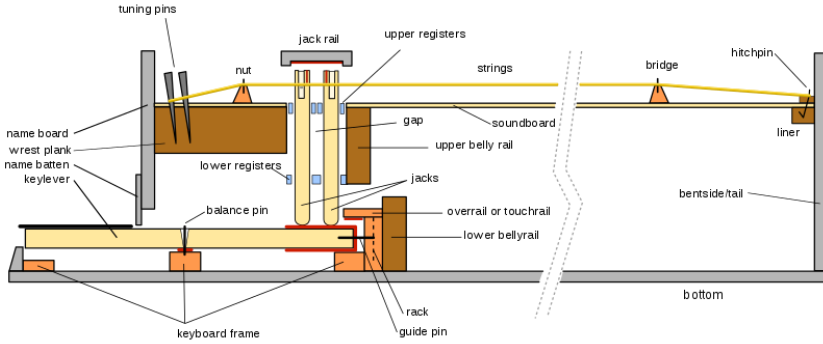


Yukarıda verilen resim örneğinde görüldüğü gibi 2 klavye barındıran klavsenlerde mevcuttur.

“Genellikle Fransız klavsenlerinde 2 klavye bulunmaktaydı. Ses gücünü iki katına çıkaran bu klavye mekaniği sayesinde oldukça duyulabilir olan bu çalgı, aynı zamanda pedale isminde bir sağda ya da solda bulunan çekme koluna sahipti. Bu kol sayesinde çalgının eser sonunda sesinin uzaması sağlanmakta ve tınısının yavaş bir şekilde kaybolması gerçekleştirilmekteydi. Nüans kapasitenin olmamasının yanında aynı zamanda seslerin süreleri ise oldukça kısaydı. Mızraplı mekaniği yüzünden seslerin uzamaması, bestecileri bu çalgı için yazdıkları eserlerde oldukça fazla artikülasyon kullanmaya itmiş ve hatta bir sesi birkaç ölçü boyunca uzatmak için trill kullanmaya zorlamıştı. Görüntü bakımından kimi klavsenler başlı başına bir sanat eseri türündedir. İşlemeleri, üzerlerindeki resimleri ve mobilya tasarımlarındaki ihtişam dolayısı ile özel klavsenler bu gün müzelerde saklanmaktadır. Bach’ın kendi klavseni ise Almanya’da yaşadığı evde bulunmakta ve ziyaretçiler tarafından görülmektedir (Boult, 1939: 75).”

Cooper'a (1958) göre; klavsen, piyanonun icadına kadar ve Klasik Dönem'in başlarında oldukça sık kullanılmaktaydı. Besteciler yazdıkları eserleri klavsen ile ses genişliğinden dolayı rahatlıkla çalabilmekte ve konser salonlarında konser verebilmekteydi. Fakat çalgıdaki teknik eksiklikler dolayısı ile piyanonun icat edilmesinden bir süre sonra gözden düşmeye başlamış ve yerini piyanoya bırakmıştır. Sanıldığı gibi piyanonun atası değildir. Bazı kaynaklar ve çevreler piyanonun atası olduğunu söylese de mekanik özellikleri bakımından piyanonun atasının klavikord olduğu bilinmektedir. Klavsen mızraplı ve iğneli bir mekanîge sahip olduğundan dolayı telli çalgıların seslerini anımsatmaktadır. Özellikle seslerin uzamamasının sebeplerinden birisi de, mızrabın çektiği telin çok uzun süre titreşmemesi, bu sebeple çalgının ses uzunluk kapasitesinin düşmesiydi. Aynı zamanda nüans eksikliği de yine mızrabın çok şiddetli veya çok hafif bir çekiş yapamaması kaynaklıdır. Aksi durumda telin kopma riskinin artması göz önüne alınarak üretimine göre en yüksek ses tercih edilmiş ve mekanikleri bu sisteme göre üretilmiştir.

Resim 7. Klavsen Tel ve Tuş Mekanizması



Çalışmanın Amacı

Çalışma içerisinde, farklı kaynaklara başvurularak elde edilen bilgiler doğrultusunda, çalgıların ses renklerinin, tuşe farklılıklarının ve iç mekaniklerinin ortaya çıkması sağlanmaya çalışılmıştır. Yapısal olarak birbirlerinden farklı olan klavsen, klavikord, spinet ve virginal'lerin, dönemlerinde nasıl kullanıldığı, daha sonraki yıllarda neden piyanoya göre daha geri planda kaldığının ortaya çıkarılması

amaçlanmıştır. Günümüz piyano tekniğinde ve ses renginde, çalışma içerisinde bahsedilen çalgılar için yazılmış eserlerin ne şekilde çalınacağına dair bir fikir oluşturulmak istenmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışma, Barok Dönem çalgıları üzerine yapılan kaynak araştırması ve kaynaklara dayalı olarak çalışma içinde geçen çalgıların yapıları üzerine bir derleme ile oluşturulmuştur. Araştırması yapılan her çalgının önce kaynaktan alınan bilgiler ile tarihsel açıklaması yapılmış, sonrasında çalgının ve elde edilen mekanizmalarının görsellerine yer verilmiştir. Ayrıca araştırmalar sonucunda açıklamaları yapılan çalgıların kayıt örnekleri çalışma sonuna linkler aracılığı ile eklenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Elde edilen bilgiler ışığında elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

* Yapısal olarak tüm çalgılarda tek yada iki klavye gözlemlenmiştir. Bahsedilen çalgılar için yazılan eserlerin, günümüz piyanosunda daha farklı bir ses gücü ile çalınması gerektiği düşünülmektedir.

* Spinet ve Virginal, dönemlerinde ses rengi bakımından klavsene göre çok daha zayıftır. Bu sebeple çalgıların solo bir çalgı olarak kullanıldığı saptanmıştır. Piyano ise ses gücü bakımından oldukça yüksektir ve spinet ile virginal için yazılan eserlerin icra edilmesi istenilirse, bu iki çalgının tuşe ile mekanik yapıları göz önüne alınması gerektiği düşünülmektedir.

* Her çalgı, Barok Dönem'in sanatsal görüntüsünü barındırmaktadır. Gösterişli resimler, renklerin yoğunluğu ve mobilyalarındaki tasarımlar oldukça gösterişlidir. Piyano ise diğer çalgılara göre sadece tasarımsal açıdan estetik bir yapıya sahiptir. Geniş gövdesi ile spinet, virginal ve klavikord'dan daha yüksek bir tınıya ve pedalları sayesinde çok daha geniş akorların oluşturduğu armonilere erişebilmektedir.

*Çalgıların, eseri icrası sırasında notasyonlardaki süslemelerden yardım aldıkları anlaşılmıştır. Örnek olarak klavsen ve diğer klavyeli çalgıların (org hariç) sesleri fazla uzatamamalarından

dolayı çeşitli artikülasyonlar (prall, trill ve mordente) sayesinde bu eksikliklerini giderdikleri ortaya çıkmıştır. Piyanoda bu çalgılar için yazılmış eserlerin icrası sırasında karşılaşılan artikülasyonların, mümkün olduğunca melodi içerisindeki yerlerine göre belirli bir sistemde (ritimsel kalıplama, armonik uyum değerlendirilmesi) ile yapılması gerektiği düşünülmektedir.

* Spinet, Virginal ve Klavsen için yazılmış olan eserlerde, piyanonun sustain (uzatma) pedalının kullanılmaması gerektiği anlaşılmıştır. Çalışma içerisinde bahsedilen çalgıların seslerinde uzama yeteneği fazla bulunmadığından, eserlerindeki (varsa) kontrpuan hatlarının oluşturduğu armonik düzenin, piyanonun uzatma pedalı ile birbirine karışarak disonans (uyumsuz) bir tını oluşturabileceği saptanmıştır.

* Yapısal bağlamda her çalgı, tel sistemi yönünden (klavikord haricinde) mızraplı ve iğneli bir mekaniğe sahiptir. Bu sebeple çıkan ses renkleri sürekli olarak keskindir. Mızrapları ve mekanik sistemleri doğrultusunda nüans yönünden oldukça zayıftırlar. Piyano da ise bu mekanik sistemin aksine, sesi bir çok şekilde düzenleyen farklı iç aksamlar bulunmaktadır. Bu sebeple, piyanoda eserlerin icra edilmesi sırasında, orta kuvvette çalınırken seslerin net bir şekilde duyulmasına özen gösterilmelidir.

Ülkemizde piyano eğitiminde Barok eserler sıklıkla kullanılmaktadır. Bu eserlerde dönemin özelliklerine yakın ses renkleri elde edebilmek için nota değerleri üzerinde belirli bir süresel değer değişimi sadece yorumsal olarak uygulanmakta olup, eseri çalışacak kişinin eserin bestecisi hakkında bilgi düzeyine göre bir performans değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu öğelerin bir arada kullanılması için üç ana başlık düşünülmüştür;

- * Eğitim veren kişinin tarihsel bilgisi
- * Eğitimi alan kişinin teknik seviyesi
- * Teknik seviyeye göre seçilmiş Barok eser

Her öğenin birleşmesinden sonra deşifre yapılması esnası da dahil olmak üzere dönemin çalgılarının tüm teknik özelliklerinin kullanılmasına özen gösterilmesi gerektiği düşünülmektedir. Eserin çalışılmaya başlanmadan önce tüm artikülasyonlarının incelenmesi çalışmaya başlayacak kişiye oldukça yardımcı olabilmektedir. Artikülasyonların eserin hızına göre farklı şekillerde (yavaş başlayan

triller, geniş mordente ve prall'lar) yapılabileceğinin hesaplaması, yapılacak olan analiz sonucunda ortaya çıkabilmektedir.

Öneriler

Barok Dönem'in müzikal düşünceleri ve karakteristik yorumculuğu, günümüzde ancak o dönemde bulunan çalgıların yapısını bilmek ve eserlerini tanımak ile oluşturulabilir. Bu sebeple müzik eğitimi veren profesyonel (konservatuvarlar, eğitim fakülteleri) ve amatör eğitim veren (müzik kursları veya bireysel ders) kurumlarımızda müfredatlarında belirlenmiş olan Barok Dönem eserlerinin çalışacak kişilere analiz ettirilerek ve dönem çalgılarının yapısal farklılıklarının eğitim veren kişi tarafından açıklanmasının uygun olacağı görüşü çalışmanın kapsamında düşünülmüştür.

KAYNAKÇA

- Boult, A (1939), *Music: Its History and Enjoyment*, Londra: İngiltere, Odhams Press L.T.D.
- Clutten, C. (2005), *Encyclopedia Britannica*, Oxford: İngiltere, Oxford University Press
- Cooper, M. (1958), *The Concise Encyclopedia of Music And Musicians*, New York: U.S.A., Hawtorn Books INC.
- İlyasoğlu, E. (1999), *Zaman İçinde Müzik*, İstanbul: Türkiye, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
- Schott, H. (2002), *Playing the Harpsichord*, New York: U.S.A. Dover Press Association
- Schott, H. (2004), *Early Music The Clavichord Revial*, Oxford: İngiltere, Oxford University Press
- Tikkanen, A. (2006), *Encyclopedia Britannica*, Oxford: İngiltere, Oxford University Press

İnternet Kaynakları

Ses Kayıt Örnekleri

<https://www.youtube.com/watch?v=Tv6q39gJLcg>

Virginal Tanıtım Videosu

<https://www.youtube.com/watch?v=gFAOGVutqzI>

Spinete için Anonim bir eser kaydı

<https://www.youtube.com/watch?v=8uMLm3MFNxY>

Klavikord Tanıtım Videosu

<https://www.youtube.com/watch?v=ZdCuA7SbzaM>

Charlie Brusquini – Bach g minor Fugue (Official Site)